

ולכאורה י"ל שזהו היסוד למחלוקת הראשונים האם נשים יכולות לברך על מצות עשה שהזמן גרמא "אשר קדשנו במצותיו וציונו". הסוברים שהן יכולות לברך, הולכים בשיטת המכילתא שכל התורה ומצוותיה – כולל המ"ע שהזמ"ג, ניתנו גם לנשים, ואילו הסוברים שהן אינן יכולות לברך הולכים בשיטת המדרש שמלכתחילה לא ניתנו להם מצוות אלו ואינן שייכות בהן כלל.

תורת החכמה

פעולת מתן תורה

"ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ" (יט, ה)

אודות המעלה הנפלאה שהתעלו ישראל בשעת מתן תורה, נאמר בגמרא (במסכת פסחים סח, ב): "רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא, אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא". ומפרש רש"י: "שלמדתי תורה ונתרוממתי".

ולכאורה הדבר צריך ביאור: הרי לימוד התורה היה עוד קודם מ"ת, כמבואר בגמרא (מסכת יומא כח, ב): "מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם, היו במצרים ישיבה עמהם כו' אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה וכו'". ואם כן, מדוע מקשר רב יוסף את העניין של לימוד התורה ליום מ"ת דוקא, אחר שהדבר היה קיים עוד קודם לכן.

עוד צ"ב דיוק לשונו של רש"י "שלמדתי תורה ונתרוממתי", שהרי בפשטות בא רב יוסף להדגיש את מעלתו על שאר בני אדם שבשוק, בכך שזכה ללמוד תורה. ומה חסר כאן עד שהוצרך רש"י להוסיף "ונתרוממתי".

ונראה לומר, כי הנה החילוק בפשטות בין לימוד וקיום המצוות שלפני מ"ת לזה שלאחר מ"ת הוא, שלפני מ"ת היה זה באופן של "אינו מצווה ועושה" והחל ממתן תורה הרי זה באופן של "מצווה ועושה".

המעלה של "מצווה ועושה" שנתחדשה במ"ת היא איננה רק ביחס לאדם המקיים את המצוה, בכך שמגיע לו שכר גדול יותר כאשר הוא מקיימה בתורת ציווי, אלא אף לגבי ה"חפצא" של המצוה. שכן קודם מ"ת, מאחר וקיום המצוות היה רק מצד האדם ובכוחו בלבד ולא מצד ציווי הקב"ה, ע"כ מעשה המצוה לא יכל לפעול שינוי במהות החפץ, שיהיה בגדר חפצא של מצוה. אך במתן תורה התחדש שע"י קיום המצוה יחול חלות מצוה על החפצא, וזהו בכוח ציווי הבורא.

בכך מיושבת הקושיא מדוע לא קיים אברהם אבינו את מצות מילה לפני שנצטווה על כך, והרי קיים בעצמו את כל התורה כולה. אלא, מאחר וענין מצות מילה הרי הוא הסרת הערלה מגוף האדם, אך קודם מתן תורה, מאחר ועדיין לא נצטוו על כך, הרי שלא חלה בחפץ כלל המציאות של "ערלה". וכיון שכן אילו היה עושה זאת אברהם הרי לא היה בכך כלל ענין של הסרת ערלה, אלא היה זה כחותך איבר בעלמא. וכפועל יוצא מכך היה נמצא שלמעשה ביטל בזה את קיום מצות מילת ערלה שעתיד הקב"ה לצוותו. ולכן המתין אברהם עד שהקב"ה ציווהו על כך, או אז התחדש הגדר והמציאות התורנית של ערלה, והסרתה נחשבת כמצות מילה.

והנה, כשם שהוא לענין קיום המצוות כמו כן הוא ביחס ללימוד התורה, שקודם מ"ת, אף שבני ישראל למדו תורה וחכמת התורה נקנתה במוחם, מכל מקום היה זה רק בגדר של מעשה ה"גברא", אך הדבר לא פעל כל שינוי בעצם מציאותו, ב"חפצא", של הלומד תורה. אך ע"י מתן תורה, כאשר לימוד התורה הוא מחמת ציווי הבורא, הרי התורה משנה את עצם מציאותו של האדם הלומד.

וזהו פירוש דברי רב יוסף: "אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא", וכפירוש רש"י: "שלמדתי תורה ונתרוממתי".

כלומר, אילולא יום מתן תורה, הרי אף אם היה לומד תורה לא היה נפעל ע"י כך שינוי בעצם מציאותו והרי הוא כשאר בני אדם שבשוק. רק ע"י פעולת מתן תורה אזי לימוד התורה משנה ומרומם את האדם, בבחינת "שלמדתי תורה ונתרוממתי".

אוצר החכמה

תוספת שבת

"זכור את יום השבת לקדשו" (כ, ח)

מפסוק זה נלמד החיוב להוסיף מן החול על הקודש, כמבואר במכילתא כאן: "זכור ושמור, זכור מלפניו ושמור מלאחריו, מכאן אמרו מוסיפין מחול על הקודש, משל לזאב שהוא טורף מלפניו ומלאחריו".

אמנם בגמרא (ר"ה ט, א. יומא פא, ב) דין ההוספה מחול על הקודש נלמד מפסוק אחר: "ועניתם את נפשותיכם בתשעה'... מתחיל ומתענה מבעוד יום. מכאן שמוסיפין מחול על הקודש כו' שבתות מניין ת"ל 'תשבתו' כו' ימים טובים מניין ת"ל 'שבתכם' הא כיצד כל מקום שנאמר 'שבות' מוסיפין מחול על הקודש".

בהשקפה ראשונה נראה לומר, שהגמרא והמכילתא חלוקים בדין זה, לדעת הגמרא ישנו לימוד כללי לדין תוספת לכל מקום שנאמר "שבות", משא"כ לדעת המכילתא לא נאמר דין תוספת אלא בשבת שבה נאמר "זכור ושמור" (וכן כתב בפירוש מרכבת המשנה למכילתא).

אך נראה יותר לומר, שאין לחדש מחלוקת בדין בין הגמרא